

Jáchyme, pozor na stroje!

Možná tyto řádky dočte do konce jen pár vzorných čtenářů, ale i tak doufám, že si někdo řekne „no, jasně, bylo by fajn něco s tím udělat“ a nejen „hele, to je jako u nás“.

Tak tedy... v době, kdy dráha byla ještě Dráhou a na práci v kolejích byl nejčastěji potřeba krumpáč, vazelína a kladivo, kde se vzaly, tu se vzaly, vyrostly dílny jak houby po dešti. Byly menší či větší, s ponkem, stolní vrtačkou, bruskou, pákovými nůžkami, a ti šťastnější v nich měli dokonce i strojní pilu, ohýbačku na plech, výheň, soustruh, buchar, hoblovku a jiné zajímavé poklady. Dráha se změnila, lidí v kolejích ubylo a nahradili je kluci s měřicími přístroji, počítačové nadšenci, nové technologie a firmy z blízka i z daleka, jen ty dílny nám, tak nějak, zůstaly na krku. Proto bych vám tímto článkem ráda malinko připomněla, jak kdysi dílny vypadaly a jak by tedy vypadat měly i dnes.

Tak zaprvé – bylo v nich čisto a útulno – starší ročníky si jistě vzpomenou, že po ukončení práce a o pracovních sobotách se uklízelo nebo to za úkol dostali během týdne „mlaďasové“. Někdo se občas postaral i o stroje – měl je na starost, promazal je, seřídil a dal „výstražné tabulky“, pověsil ochranné brýle a okolo namaloval žlutou čáru, i když často ani netušil, že je to „pracovní prostor stroje“. Vedoucí měl ve skříni přihrádku s návody a průvodní dokumentací a nově příchozí byli podrobeni zkoumání, jestli umí stroje a další zařízení obsluhovat – pokud ne, byli rychle zaučeni, aby se neflákali a přiložili ruku k dílu.

Bohužel, v dnešní době se kolem starých a mnohdy v koutě zapomenutých strojů chodí po špičkách a dělá se na nich, dokud se nerozpadnou, a to bez ohledu na bezpečnost práce. Základní pravidla pro provoz strojů určuje obecně zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, svým požadavkem odkazujícím na povinnost zaměstnavatele *„vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky“* a také částí § 103, podle kterého je zaměstnavatel *„povinen zajistit zaměstnancům školení, která doplňují jejich odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce“* – tedy v našem případě, povinnost zaměstnavatele zaměstnance zaškolit i pro práci na jakémkoliv zařízení. Podrobněji o podmínkách provozu strojů je psáno v zákoně č. 309/2006 Sb. a jeho prováděcím nařízením č. 378/2001 Sb. Podle této legislativy má zaměstnavatel za povinnost, mimo jiné, mít provozní a průvodní dokumentaci stroje (pokud není, tak zhotovit místní provozní bezpečnostní předpis), má zajistit dostatečný manipulační prostor kolem stroje, funkční ochranná zařízení, nouzové zastavení stroje, výstražné a informační značky a bezpečnostní informace a popsat zakázané manipulace pro práci. Mezi další povinnosti zaměstnavatele, které jsou dané, patří i zajištění systému údržby strojů, včetně stanovení termínů, lhůt a rozsahu kontrol, zkoušek, revizí, a termínů jejich údržby a oprav.

Abychom předešli nedorozuměním, je nutné si v tomto místě říct, že naše legislativa zahrnuje jakékoli stroje, technická zařízení, přístroje a nářadí používané při práci pod pojem "pracovní zařízení" a "používání pracovního zařízení" popisuje jako jakoukoli činnost zahrnující jeho spouštění nebo zastavování, stejně jako jeho provoz, dopravu, opravy, úpravy, údržbu a obsluhu, včetně čištění. Kontrola na (pracovních) zařízeních musí být dle zákona prováděna nejméně jednou za 12 měsíců v rozsahu stanoveném místním provozním bezpečnostním předpisem, nestanoví-li zvláštní právní předpis, popřípadě průvodní dokumentace nebo normové hodnoty rozsah a četnost následných kontrol jinak. Právě na základě těchto zákonem stanovených podmínek a definice pojmu „pracovní zařízení“ je nutné do kontrolního systému zaměstnavatele zahrnout i ostatní zařízení, kterými jsou, mimo jiné, žebříky, regály a palety (např. ohradové, skříňové a sloupkové pro přepravu a úschovu hutních materiálů). Provozní dokumentace zařízení pak musí být uchovávána po celou dobu provozu. Dále, podle vyhlášky č. 50/1978 Sb., § 1, odst.2, se za elektrická zařízení považují (pracovní) zařízení, u nichž může dojít k ohrožení života, zdraví nebo majetku elektrickým proudem, a zařízení určená k ochraně před účinky atmosférické nebo statické elektřiny. Právě z této definice a z výše uvedeného textu nám zcela logicky vyplývá fakt, že jakékoliv zařízení, které je napájeno elektrickým proudem, musí

být zároveň kontrolováno i revidováno. Revize těchto zařízení se, na rozdíl od kontrol, provádějí způsobem a četností dle ČSN 33 1500 (331500). Zatímco pravidelnou kontrolu může dělat zaměstnanec pověřený zaměstnavatelem s odpovídající kvalifikací, revize elektrického zařízení pouze pracovníci znalí s vyšší kvalifikací dle § 9 vyhlášky č. 50/1978 Sb. – tedy revizní technici. Kromě obecných strojních zařízení existuje i skupina tzv. vyhrazených technických zařízení zdvihacích (VZT) a určených technických zařízení (UTZ, napájených z trakčního vedení), jejichž používání se týká zvláštní právní předpis.

Řekněte, jaká je vaše dílna? Jaké je prostředí, ve kterém se velkou část života pohybujete? Je bezpečné a neohrožuje ničí zdraví? Nemůže běžně tolerované používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí, které pamatuje předchozí generace nebo se opotřebováním a nedostatečným systémem údržby rozpadá pod rukama, být právě tím, co zítra způsobí pracovní úraz a někomu dalšímu změni život?

Tak si zkrátka řekněte „bylo by fajn s tím něco udělat“ a ještě dnes to prostě zkuste. Vše záleží i na vás....

Dana Žáková, oddělení BOZP

Dodatek: od doby napsání článku se legislativa o vyhrazených technických zařízeních změnila, naleznete ji v zákoně č.250/2021 Sb. o bezpečnosti práce v souvislosti s provozem vyhrazených technických zařízení a o změně souvisejících zákonů.